

ePOOKI

OULUN AMMATTIKORKEAKOULUN TUTKIMUS- JA KEHITYSTYÖN JULKAISUT ISSN 1798-2022

ePooki 34/2019

Vanhempien käyttämät keinot ja tuen tarve alakouluikäisten mediakasvatuksessa

Kumpula Emilia, Taskila Sara, Honkanen Hilikka, Männikkö Niko

3.6.2019 ::

Yhä useampi lapsi aloittaa medialaitteiden käytön alle kouluikäisenä. Monissa perheissä vanhemmat joutuvat pinnistelemaan pohtiessaan, millä keinoin valjastaa digilaitteet lapsen parhaaksi ja pitää niiden käyttö hallinnassa. Vanhemmille löytyy monenlaista ohjetta siitä, minkä verran lapset voivat viettää aikaa ruudun äärellä. Artikkelissa kuvataan tutkimuksessa esille tulleita keinoja, joita alakouluikäisten lasten vanhemmat ovat käyttäneet ohjatessaan lapsia median käyttöön. Lisäksi kuvataan vanhempien käsityksiä ruutuajan haitoista ja mediakasvatukseen saatua tukea.

Artikkeli perustuu Oulun ammattikorkeakoulussa tehtyyn opinnäytetyöhön. Tutkimus ^[1] toteutettiin määrällisenä kyselytutkimuksena. Aineisto kerättiin Espoossa ja Muhoksella sijaitsevien alakoulujen oppilaiden vanhemmilta. Sähköiseen kyselyyn vastasi yhteensä 97 vanhempaa. Tutkimuksessa kartoitettiin tietoa keinoista, joita alakouluikäisten lasten vanhemmat ovat käyttäneet ohjatessaan lapsia median käyttöön. Lisäksi selvitettiin vanhempien käsityksiä liiallisen ruutuajan haitoista sekä mediakasvatukseen saadusta tuesta ja tuen tarpeesta. Lasten ja nuorten palveluja tullaan tulevaisuudessa kehittämään entistä enemmän kasvu- ja kehitysympäristössä toteutuviksi ennaltaehkäiseviksi palveluiksi, joten vanhempien kokemustietoa ja palveluntarvetta on tarpeen selvittää. ^[2]

Mikä määrä ruutuaikaa on sopivasti?

Kouluikäisille suunnatuissa fyysisen aktiivisuuden suosituksissa kehoitetaan välttämään liiallista istumista ja rajoittamaan ruutuaika enimmillään kahteen tuntiin päivässä ^[3]. Kotien mediakasvatuksessa keskeisenä pidetään aktiivista ja avointa keskustelua, yhdessä tekemistä, perheen kesken yhteisesti määritettyjen sääntöjen laatimista sekä turvataitojen opettamista. ^{[4] [5]}

Vallalla olevat suositukset perustuvat Pohjois-Amerikkalaisen lääkärijärjestön (AAP) vuonna 1999 laatimiin ohjeistuksiin. Tällöin aikarajoitusten rinnalla suosituksilla pyrittiin korostamaan mediakasvatuksen tärkeyttä ja rajaamaan viihteellisen median kulutusta. Vuonna 2015 uudistettujen ohjeiden mukaan vanhempia ei enää neuvota pitämään tiukasti kiinni kahden tunnin ruutuajasta, vaan keskittämään huomio lasten käyttämään mediasisältöön. ^[6]

Digitaalinen media on olennainen osa alakouluikäisen lapsen arkea. Mediakasvatusvastuu on kaikilla ympäristöillä, joissa lapsi toimii tai on tekemisissä median parissa. ^[7] Perusopetuksen opetussuunnitelmaan mediakasvatus ei sisälly omana oppiaineenaan, vaan se painottuu seitsemästä laaja-alaisen osaamisen osa-alueesta tieto- ja viestintäteknologiaan ja monilukutaitoon. ^[8] Kouluterveydenhuollossa mediakasvatus huomioidaan osana terveystarkastusta. ^[9]

Ruutuaikaa rajoitetaan perheissä etenkin arkena

Tuloksista käy ilmi, että suurin osa vanhemmista rajoitti lapsensa ruutuaikaa päivittäin jollakin tavalla. Yleisimmin arkipäivälle asetettu ruutuaika oli 1–2 tuntia, viikonloppuna ruutuaikaa sallittiin sen sijaan yli puolessa perheistä 3 tuntia tai enemmän. Ruutuajan rajoittamisessa erilaisten esto-ohjelmien käyttäminen perheissä oli hyvin yleistä. Medialaitteeseen ladattava ruutuaikasovellus oli käytössä seitsemällä perheellä kymmenestä. Esto-ohjelmia, jotka estävät pääsyn haitallista materiaalia sisältäville sivustoille sekä lapsilta salassa pidettävä pääsykoodi oli käytössä yli puolella perheistä. ^[1]

Aktiivista mediakasvatusta, kuten keskustelua, käytettiin perheissä sitä enemmän, mitä nuoremasta lapsesta oli kyse. Tutkimuksen mukaan neljäsluokkalaisten keskuudessa mediasisältöjen herättämistä ajatuksista käytiin viikoittain keskustelua kuudessa perheessä kymmenestä, viidesluokkalaisten kohdalla keskustelua käytiin enää neljässä perheessä kymmenestä. Mitä vanhemmaksi lapsi kasvoi, sitä enemmän mediankäytön kontrollointi vanhempien taholta näytti vähenevän. Mediankäyttö alkoi viidesluokkalaisten kohdalla muistuttaa yhä enemmän nuorten mediankäyttöä, sillä erityisesti sosiaalinen media, verkkovideopelit, viestittely- ja chat-palvelut olivat suuressa suosiossa. ^[1]

KUVA: milatiger/Shutterstock.com

Liiallisesta ruutuajasta aiheutuvat haitat tunnistetaan

Vanhemmat kuvasivat huoltaan liiallisen ruutuajan haitallista vaikutuksista lapseen asteikolla 1–5 (1=ei huolta, 5= suuri huoli). Vastausten perusteella vanhempien kokeman huolen määrä oli keskiarvoltaan 3,7. Vanhemmat vaikuttavat olevan tietoisia siitä, millainen merkitys liiallisella ruutuajalla on lapsen kokonaisvaltaisen terveyden ja hyvinvoinnin kannalta. Neljäsosa vanhemmista koki vaikutusta olevan lapsen kaveri- ja ystävyys-suhteisiin. Kolmasosassa perheistä ajateltiin liiallisen ruudulla vietetyn ajan vähentävän aikaa perheen yhteisiltä aktiviteeteilta. Noin puolet vanhemmista koki merkittävimpinä liiallisen ruutuajan haittoina vaikutukset lapsen yleiseen jaksamiseen, yöuneen, liikuntaan ja mielialaan. Vähäisimpänä sen ajateltiin vaikuttavan säännölliseen ateriarytmiin (12 %). Yksittäisten avoimien vastausten mukaan liiallinen ruutu-aika vaikutti myös lapsen sosiaalisiin taitoihin ja näkyi mielikuvituksen köyhtymisenä, kärsivällisyyden vähenemisenä ja levottomuuden lisääntymisenä. [\[1\]](#)

Tutkimuksen mukaan lapsen iällä oli vaikutusta koettuun huoleen. Eniten huolta kokivat 3. ja 4. luokan oppilaiden vanhemmat (ka 4,0), toiseksi eniten 1.–2. luokkaa käyvien oppilaiden vanhemmat (ka 3,7) ja vähäisin huolen aste oli 5. ja 6. luokkaa käyvien oppilaiden vanhemmilla (ka 3,6). Huoli kohdistuu hieman useammin poikiin kuin tyttöihin. Liiallisen ruutuajan haitallinen vaikutus mielialaan koettiin poikien kohdalla huomattavasti korkeammaksi (77 %) kuin tyttöjen kohdalla (22 %). [\[1\]](#)

Saatu tuki ja tuen tarve

Suurin osa (65 %) vanhemmista ei ollut saanut tukea mediakasvatukseen kodin ulkopuolelta. Yleisimmin (25 %) tukea oli saatu joko läheisiltä tai sukulaisilta. Kouluterveydenhuollosta tukea oli saanut viidesosa vastanneista, joka oli toiseksi yleisin tukea antanut taho. Läheisiltä tai sukulaisilta saadun tuen lisäksi vanhemmat (6) kertoivat avoimissa vastauksissa, että ovat hakeneet tietoa omatoimisesti internetistä ja mediasta. Osa vanhemmista (7) oli hyödyntänyt myös työn tai opintojen kautta olemassa olevia kontakteja tai keinoja tuen saamiseksi. Muutama vastaaja (2) oli saanut tukea vanhempainyhdistyksestä. [\[1\]](#)

Yli puolet (56 %) vanhemmista koki, ettei tarvitse mediakasvatukseen tukea. Vastaajista viidesosa ilmoitti saaneensa tukea ja arvioi tähän mennessä saadun tuen riittäväksi. Hieman tätä pienempi osuus koki kuitenkin

tarvitsevansa tukea lasten mediakasvatukseen. Tulosten perusteella vanhempien kokemus saadusta tuesta oli lähes sama ensimmäiseltä luokalta neljännelle luokalle asti (30 %). Viidenteen ja kuudenteen luokkaan mennessä vanhemmat olivat saaneet tukea yleisemmin (45 %). ^[1]

Ensisijaisena tukimuotona toivottiin käytännön ohjeita ja suosituksia kotien mediakasvatuksen tueksi. Tämä oli yleisin toive lapsen luokka-asteesta riippumatta. Tukea antavana tahona toivottaisiin olevan mediakasvatuksen asiantuntijat (33 %). Pieni osa vastaajista toivoi mediakasvatustukea saatavaksi opettajilta (13 %) ja kouluterveydenhuollosta (8 %). Kolmannesta luokasta alkaen vanhempien kiinnostus tutkimustietona tarjottuun tukeen kasvoi. ^[1]

Tutkimustulosten hyödynnettävyys

Tutkimustulokset osoittivat alakouluikäisen lapsen mediankäyttötavoissa ja mieltymyksissä sekä vanhempien keinoissa ohjata, mahdollistaa ja rajoittaa mediankäyttöä olevan selkeitä eroja lapsen iästä riippuen. Erityisesti alakoulun keskimmäisten luokkien (3.–4. lk) kohdalla mediankäytössä tapahtuva muutos korostaa sitä, miten tärkeää on huomioida mediakasvatuksessa eri ikäkausien tarpeet. ^[1]

Nyky-yhteiskunnassa kasvaneet työelämän vaatimukset voivat heijastua myös vanhemmuuteen. Perheitä on tuettava erilaisin yhteiskunnallisin toimin ja sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöillä on oltava edellytykset tunnistaa lasten hyvinvointia uhkaavia tekijöitä. Liiallinen mediankäyttö ja haitalliset, epäsovivat mediasisällöt ovat tutkitusti yksi merkittävä lasten hyvinvointiin vaikuttava tekijä. Vanhemmuuden tukeminen ja varhainen puuttuminen ovat tärkeitä keinoja, joilla voidaan parhaiten tukea lasten ja nuorten kasvua ja kehitystä. ^[10]

Vaikka suuri osa vanhemmista ei koe tarvetta kodin ulkopuoliselle mediakasvatustuelle, on tutkimustuloksista huomionarvoista erityisesti liialliseen mediankäyttöön liittyvä huoli. Yleisimmin tukea on saatu läheisiltä tai sukulaisilta, josta voidaankin päätellä, että vanhemmat ovat kuitenkin aktiivisia hakemaan ja ottamaan vastaan tukea mediakasvatukseen kokiessaan sille tarvetta. Alakouluikäisten lasten vanhemmat voisivat hyötyä matalan kynnyksen tuesta ja mahdollisuudesta vertaistukeen, joka edelleen vahvistaisi kotien mediakasvatusta.

Tutkimustulokset ovat hyödynnettävissä tulevaisuudessa esimerkiksi kouluterveydenhuollossa, kouluissa ja muilla tahoilla, jotka voivat välittää tietoa ja tarjota tukea mahdollisten haittojen ennaltaehkäisemiseksi ja vähentämiseksi.

Lähteet

1. ^{^ abcdefghi}Kumpula, E. & Taskila, S. 2019. Vanhempien käyttämät keinot ja tuen tarve alakouluikäisten mediakasvatuksessa. Oulun ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö. Hakupäivä 29.5.2019.
<http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2019052812825>
2. [△]Pohjois-Pohjanmaan liitto. 2016. Pohjois-Pohjanmaan sosiaali- ja terveydenhuolto osana tulevaisuuden maakuntaa (PoPSTer). Hankesuunnitelma. Oulu. Hakupäivä 13.3.2019.
https://www.pohjois-pohjanmaa.fi/download/4152/liite_3_hankehakemuspdf/pdf
3. [△]Heinonen, O., Kantomaa, M., Karvinen, J., Laakso, L., Lähdesmäki, L., Pekkarinen, H, Stigman, S., Sääkslahti, A., Tammelin, T., Vasankari, T. & Mäenpää, P. 2008. Fyysisen aktiivisuuden suositus kouluikäisille. Opetusministeriö ja Nuori Suomi ry. Hakupäivä 13.3.2019.
<http://www.ukkinstituutti.fi/filebank...>
4. [△]Mannerheimin lastensuojeluliitto. 2018. Lapsen tasapainoinen media-arki. Hakupäivä 13.3.2019.
<https://www.mil.fi/vanhemmille/tietoa-lapsiperheen-elamasta/lapset-ja-media...>
5. [△]Neuvokas perhe. 2018. Ruutu aika. Hakupäivä 13.3.2019.
<https://neuvokasperhe.fi/perhearki/ruutu aika>
6. [△]Shifrin, D., Brown, A., Hill, D., Jana, L. & Flinn, S.K. 2015. Growing Up Digital: Media Research Symposium. American Academy of Pediatrics (AAP). Hakupäivä 13.3.2019.
https://www.aap.org/en-us/documents/digital_media_symposium_proceedings.pdf
7. [△]Kerhokeskus. 2009. Mediakasvatus esi- ja alkuopetuksessa. Koulutyön tuki ry. Hakupäivä 14.3.2019.
<https://docplayer.fi...>
8. [△]Opetushallitus. 2014. Uudet opetussuunnitelmien perusteet päätetty. Opetushallituksen lehdistötiedote 22.12. Hakupäivä 14.3.2019.
<https://www.oph.fi/ajankohtaista/tiedotteet/101/0...>
9. [△]Mäki, P., Hakulinen-Viitanen, T., Kaikkonen, R., Koponen, P., Ovaskainen, M-L., Sippola, R., Virtanen, S. & Laatikainen, T. 2010. Lasten terveys – LATE- tutkimuksen perustulokset lasten kasvusta, kehityksestä, terveydestä, terveystottumuksista ja kasvuympäristöstä. Raportti 2.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Hakupäivä 29.1.2018.

<http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/80056...>

10. [△ETENE](#). 2013. Lapsuuden ja nuoruuden etiikka sosiaali- ja terveysalalla. ETENE-julkaisuja 41. Valtakunnallinen sosiaali- ja terveysalan eettinen neuvottelukunta. Sosiaali- ja terveysministeriö, Helsinki. Hakupäivä 15.3.2019.

<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-3455-9>

Metatiedot

Nimeke: Vanhempien käyttämät keinot ja tuen tarve alakouluikäisten mediakasvatuksessa

Tekijä: Kumpula Emilia; Taskila Sara; Honkanen Hilikka; Männikkö Niko

Aihe, asiasanat: ajankäyttö, alakoululaiset, mediakasvatus, mediankäyttö, vanhemmuus

Tiivistelmä: Digitaalinen media on olennainen osa alakouluikäisen lapsen arkea. Mediakasvatusvastuu on kaikilla ympäristöillä, joissa lapsi toimii tai on tekemisissä median parissa. Artikkelin pohjautuu opinnäytetyönä tehtyyn tutkimukseen, jonka tavoitteena oli kartoittaa tietoa keinoista, joita alakouluikäisten lasten vanhemmat ovat käyttäneet ohjatessaan lapsia median käyttöön. Tavoitteena oli myös selvittää, millaisia käsityksiä vanhemmilla on liiallisen ruutuajan haitoista, onko mediakasvatukseen saatu tukea ja koetaanko tuelle tarvetta.

Lasten ja nuorten palveluja tullaan tulevaisuudessa kehittämään entistä enemmän kasvu- ja kehitysympäristössä toteutuviksi ennaltaehkäiseviksi palveluiksi, joten vanhempien kokemustietoa ja palveluntarvetta on tarpeen selvittää.

Julkaisija: Oulun ammattikorkeakoulu, Oamk

Aikamääre: Julkaistu 2019-06-03

Pysyvä osoite: <http://urn.fi/urn:nbn:fi-fe2019042613393>

Kieli: suomi

Suhde: <http://urn.fi/URN:ISSN:1798-2022>, ePooki - Oulun ammattikorkeakoulun tutkimus- ja kehitystyön julkaisut

Oikeudet: CC BY-NC-ND 4.0

Näin viittaat tähän julkaisuun

Kumpula, E., Taskila, S., Honkanen, H. & Männikkö, N. 2019. Vanhempien käyttämät keinot ja tuen tarve alakouluikäisten mediakasvatuksessa. ePooki. Oulun ammattikorkeakoulun tutkimus- ja kehitystyön julkaisut 34. Hakupäivä xx.xx.xxxx. <http://urn.fi/urn:nbn:fi-fe2019042613393>.